

Glensk, Joachim

Muzeum prasy śląskiej w Pszczynie

Kwartalnik Historii Prasy Polskiej 26/1, 141-142

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM PRASY ŚLĄSKIEJ W PSZCZYNIE

Nieznajomość dziejów prasy jest czymś tak nagminnym, że niewielu czytelników gazet i czasopism orientuje się zaledwie — pomimo akcentowanych jubileuszy — w rodowodzie abonowanych periodyków. Nie mówiąc już o tytułach od dawna nie ukazujących się. Ze względu na nietrwałość gazetowego papieru nawet pracownicy nauki coraz rzadziej docierają do mocno zleżałych roczników prasy, z konieczności kontentując się zastępczym mikrofilmem, który wprawdzie wiernie oddaje treść badanego czasopisma, ale nie jest w stanie wywołać atmosfery epoki, w której pismo to wychodziło, budząc takie czy inne reakcje opinii publicznej.

Inicjatywa prężnego Towarzystwa Miłośników Ziemi Pszczyńskiej (znanego nie tylko w kraju z aktywnego regionalnego zespołu pieśni i tańca oraz pięknego skansenu) utworzenia w Pszczynie Muzeum Prasy Śląskiej spotkało się z zainteresowaniem historyków prasy regionalnej, dziennikarzy i wydawców. Dzięki pomocy miejscowych władz, Śląskiego Wydawnictwa Prasowego i Prasowych Zakładów Graficznych oraz merytorycznej opiece Zakładu Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach — dnia 5 lipca 1985 r. nastąpiło uroczyste otwarcie pierwszej tego typu w kraju placówki. Data inauguracji nie była przypadkowa: dokładnie przed 140 laty wydano w tym mieście pierwszą polską gazetę na Górnym Śląsku („Tygodnik Polski Poświęcony Włościanom”), zaś przed 180 laty powstała w Pszczynie pierwsza drukarnia, ustępująca na Górnym Śląsku jedynie oficynom nyskim, powołanym do życia jeszcze przed wiekami przez czynniki kościelne, oraz drukarniom w Opolu i Raciborzu (1800).

Na rynku odsłonięto przemawiającą do wyobraźni tablicę pamiątkową, natomiast samo Muzeum — pomieszczone w odrestaurowanym zabytkowym budynku — przygotowało pomysłowo eksponowaną wystawę, przedstawiającą historię drukarstwa i prasy polskiej na Śląsku. Największą jej atrakcją była ręczna dziewiętnastowieczna drukarenka, na której zwiedzający mogli osobiście odbić winiętę najstarszego polskiego czasopisma Górnego Śląska. Z czasem Muzeum wzbogaciło się o autentyczny kantorek drukarza i administratora ubiegłowiecznej gazety śląskiej; pojawiła się maszyna drukarska z wyposażeniem, zdolna jeszcze obecnie tłoczyć małowielkościowe i niskonakładowe drużki okolicznościowe. Wzbogaciła się biblioteka, przybyło innych eksponatów, no a przede wszystkim zapobiegliwy kustosz zdołał na aukcjach pozyskać nieliczne, ale cenne rarytasy prasoznawcze.

10 marca 1986 r., na inauguracyjnym posiedzeniu Rady Naukowej Muzeum, w skład której weszli przedstawiciele wojewódzkich i lokalnych władz politycznych i administracyjnych, prasy regionalnej i prasoznawcy, ustalono podstawowe kierunki działalności tej placówki: gromadzenie i udostępnianie materiałów dowodzących trwałych związków całego Śląska z kulturą polską oraz dokumentujących specyfikę rozwoju prasy na tym terenie. Podkreślono oświatowo-popularyzatorski charakter Muzeum, wyrażający się w udostępnianiu zbiorów i popularnych opracowań uczniom szkół średnich i starszych klas szkół podstawowych, turystom krajowym i zagranicznym oraz studentom. Niezwykle cenne są plany wydawania tematycznych tek reprintów prasowych oraz opracowań historycznych związanych

z prasą śląską (również w kilku językach obcych). Odrzucono — ze względu na ciasnotę pomieszczeń i mało realny sposób dublowania pracy bibliotek naukowych — projekt kompletowania wszystkich gazet i czasopism śląskich, ograniczając się do wybiórczego gromadzenia poszczególnych roczników i pojedynczych egzemplarzy tej prasy, z uwzględnieniem również periodyków wydawanych na Śląsku w języku niemieckim. Naukowy charakter Muzeum podkreślono przyjęciem propozycji kompletowania księgozbioru dotyczącego historii prasy i drukarstwa na Śląsku oraz opracowania pełnego katalogu prasy śląskiej, z dokładnym wskazaniem bibliotek, w których znajdują się konkretne oryginały i mikrofilmy.

Aczkolwiek na razie Muzeum Prasy Śląskiej otwiera dla zwiedzających swoje podwoje tylko raz w tygodniu, można mieć nadzieję — znając żarliwość, entuzjazm i konsekwencję w działaniu bezpośrednich promotorów tej placówki: Aleksandra i Krystyny Spyrów — iż wszystkie chwilowe przeszkody zostaną przezwyciężone i wkrótce wzrośnie znacznie liczba osób pragnących zapoznać się z produkcją prasy i z dziejami wiodących gazet swojego regionu.

Joachim Gliński

WYDAWNICTWA OKOLICZNOŚCIOWE „GŁOSU ROBOTNICZEGO”

„Głos Robotniczy” ukazuje się nieprzerwanie od 20 czerwca 1945 r. Początkowo był wydawnictwem KŁ i KW PPR. Od 16 grudnia 1948 r., po połączeniu z „Kurierem Popularnym” — organem WK PPS w Łodzi, stał się pismem KW PZPR.

Funkcję pierwszego redaktora naczelnego pełnił Edward Uzdański, działacz komunistyczny lat międzywojennych, który okres okupacji spędził w ZSRR. Skompletował on zespół gazety i przyczynił się do zorganizowania pracy drukarni (przy ul. Żwirki 17). Pierwszy numer pisma ukazał się w czerwcu 1945 r. W skład zespołu „Głosu” w latach czterdziestych wchodził m.in.: Irena Kawczakowa, Stefan Klimczak, Wiktor Lemiesz, Zofia Łubieńska, Stefan Stefański, Jan Marcin Szanccer, Irena Tarłowska, Henryk Rudnicki.

Podjęta w latach pięćdziesiątych inicjatywa organizowania uroczystych spotkań z czytelnikami, połączonych z imprezami kulturalnymi, festynami ludowymi, przyniosła znaczny wzrost popularności gazety w następnym dziesięcioleciu. W 1961 r. zaczął się ukazywać tzw. „Mały Głos”, w którym publikowano listy od czytelników.

Wraz z okrzepnięciem gazety jako instytucji życia publicznego rozpoczęto wydawanie okolicznościowych druków i materiałów. W roku 1960 ukazał się pierwszy numer tzw. „Głosu Ochotniczego”, o charakterze *quasi-satyrycznym*, wydawanego w kształcie pisma codziennego. „Głos Ochotniczy” wychodzi co pięć lat. Objętość, licząca początkowo 4 kolumny druku, z biegiem lat wzrastała — do 12 kolumn w roku 1980 i 14 w 1985. Numery okolicznościowe zawierają wspomnienia dziennikarzy i współpracowników gazety, zdjęcia członków zespołu redakcyjnego (posłużono się tu kompozycją graficzną: w 1980 r. — bitwa, w 1985 — orkiestra), fraszki i parafrazy, liczne fotomontaże, karykatury, fikcyjne listy do redakcji, anegdoty o dziennikarzach. „Głos Ochotniczy” stanowi podstawowe periodyczne wydawnictwo okolicznościowe „Głosu Robotniczego”. Nadto wydrukowano w ostatnim czasie materiały związane z jednym z liderów „Głosu”, niezującym już Henrykiem Rudnickim. Z okazji wystawy „Henryk, czyli życie i działalność Henryka Rudnickiego”, jaką przedstawiono w styczniu 1984 r. w Muzeum Historii Miasta Łodzi, wydano w ładnej formie edytorskiej katalog, w którym znalazły się m.in. ar-